

Marcel De Pauw msc

**ALS HET
WOORD
DE WEG IS**

DEEL 4

**Elementen voor de zondagshomilie
bij het evangelie volgens Matteüs**

halewijn

Als het Woord de weg is, deel 4

AUTEUR: Marcel de Pauw msc

OMSLAGILLUSTRATIE: Erik Galle

Vormgeving en druk: Halewijn nv

© Halewijn nv 2020, Halewijnlaan 92, 2050 Antwerpen, www.halewijn.info

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

D/2022/5930/034

ISBN 978-90-8528-677-6

Inhoud

Woord vooraf	7
Inleiding	
Het evangelie volgens Matteüs in de zondagsliturgie	12
Opbouw van het Matteüsevangelie.	15
Structuur in het Matteüsevangelie	17
Matteüs 1	
Mt 1, 18–24	21
Matteüs 2	
Mt 2, 1–12	24
Mt 2, 13–15, 19–23	28
Matteüs 3	
Mt 3, 1–12	31
Mt 3, 13–17	32
Matteüs 4	
Mt 4, 1–11	35
Elementen bij Mt 4, 12–23	37
Matteüs 5	
Mt 5, 1–12a	39
Mt 5, 13–16	42
Mt 5, 17–37	44
Mt 5, 38–48	47
Matteüs 6	
Mt 6, 1–6, 16–18	50
Mt 6, 24–34	51
Matteüs 7	
Mt 7, 21–27	54
Matteüs 9	
Mt 9, 9–13	57
Mt 9, 3 6–10, 8	59
Matteüs 10	
Mt 10, 26–33	61
Mt 10, 37–42	63

Matteüs 11	
Mt 11, 2-11.....	65
Mt 11, 25-30.....	66
Matteüs 13	
Mt 13, 1-23.....	69
Mt 13, 23-43.....	71
Mt 13, 44-52.....	74
Matteüs 14	
Mt 14, 13-21.....	77
Mt 14, 22-33.....	80
Matteüs 15	
Mt 15, 21-28.....	83
Matteüs 16	
Mt 16, 13-20.....	86
Mt 16, 21-27.....	87
Matteüs 17	
Mt 17, 1-9.....	89
Matteüs 18	
Mt 18, 15-20.....	92
Mt 18, 21-35.....	93
Matteüs 20	
Mt 20, 1-16.....	95
Matteüs 21	
Mt 21, 28-32.....	97
Mt 21, 33-43.....	98
Matteüs 22	
Mt 22, 1-14.....	101
Mt 22, 15-21.....	102
Mt 22, 34-40.....	105
Matteüs 23	
Mt 23, 1-12.....	107
Matteüs 24	
Mt 24, 37-44.....	109

Matteüs 25	
Mt 25, 1-13	111
Mt 25, 14-30	113
Mt 25, 31-46	116
Matteüs 26 en 27	
Mt 26, 14-27, 66	119
Matteüs 28	
Mt 28, 1-10	120
Mt 28, 16-20	121
Addenda	
Advent	125
Palmzondag	125
Bibliografie	127

Woord vooraf

Zondagshomilie als ervaring

Wat hier voorligt is geen preekboek. Het zijn ook geen homiletische suggesties. Het is eerder een soort logboek met elementen die mij – in de voorbij halve eeuw – geholpen hebben om de zondagshomilie voor te bereiden. Ik heb mij daarbij altijd trachten te houden aan de overtuiging dat een homilie moet proberen de gelovigen te laten ontdekken hoe het in de lezingen verkondigde Woord van God hier en nu in vervulling gaat.

Zoals de titel aangeeft, heb ik getracht het zondagsevangelie volgens Matteüs met het leven te verbinden, ‘waardoor het Schriftwoord ‘levend’ wordt en wij ons leven in de Bijbeltekst kunnen herkennen. Een homilie vertelt wat de Bijbel over ons leven zegt. Zo helpt de Bijbel om het leven te verstaan. Zo wordt het Bijbelse Woord een ‘levendig’ Woord dat God aanwezig laat komen in ons leven’. (Zie: *Homiletische suggesties bij de uitvaartliturgie*, CCV 2009 op Kerknet)

De constitutie over de liturgie nr. 52 van Vaticanum II benadrukt sterk het liturgisch karakter van de homilie. ‘De homilie, waarin de geloofsmysterieën en de richtlijnen voor het christelijk leven in de loop van het kerkelijk jaar vanuit de gewijde tekst worden uiteengezet, verdient als onderdeel van de liturgie zelf de hoogste aanbeveling; in de missen die op zondagen en op geboden feestdagen samen met het volk worden gevierd, mag zij zeker niet worden weggelaten, tenzij om een ernstige reden.’

Evangelie en homilie op zondag

Een evangelie als geschrift is de brug tussen het optreden van Jezus vóór zijn kruisdood en zijn leven in de gemeenschap na zijn verrijzenis. In mijn opvatting is een homilie in de zondagsliturgie erop gericht de brug te zijn tussen het evangeliegeschrift en Jezus’ leven in de christen en in zijn/haar geloofsgemeenschap.

De homilie als brug wordt gebouwd vanaf de oever van het evangeliegeschrift en uitgaande van de elementen die de evangelist tot die brug heeft samengebracht. Uitgangspunt van de homilie op zondag is dus niet de vraag van de christenmens, maar de bedoeling van de evangelist. Dat wil niet zeggen dat een zondagshomilie moet beginnen met een les in exegese. Wat wel moet gebeuren is van meet af aan de toehoorders van de homilie de bedoeling van de evangelist duidelijk te maken.

De bedoeling van de evangelist

Kernelement bij de opbouw van de zondagshomilie is de bedoeling van de evangelist. De bedoeling van de evangelist wordt soms uitdrukkelijk door hem neergeschreven. Zo in Joh 20, 30–31, waar de evangelist zegt dat hij geschreven heeft *'opdat gij moogt geloven dat Jezus de Christus is'*. Lucas is ook zeer duidelijk (1, 1–4). Hij verwoordt aan Teofilus zijn bedoeling met de woorden: *'U te doen zien hoe betrouwbaar de leer is waarin gij onderwezen zijt.'*

Matteüs vertolkt zijn bedoeling op een andere wijze. Aan het Joodse doelpubliek van zijn evangelie wil Matteüs met een overvloed van citaten uit het Oude Testament duidelijk maken dat in Jezus de profetieën vervuld zijn (Zie: *Willibrordvertaling* 1981, 1400). 'De hoofdgedachte van dit evangelie is dat Jezus Messias is, Zoon van David. In Jezus zijn de woorden van de profeten tot volle betekenis gekomen' (*Nieuwe Bijbelvertaling* 2005, 1675).

Bij Matteüs ligt veel nadruk op de vervulling van de messiaanse profetieën. Maar die bevrijding zou niet komen door militair geweld; de Messias kwam hen niet bevrijden van de Romeinen, maar van zonde en dood. Hij zou de lijdende Knecht van Jesaja zijn.

'Matteüs schrijft voor mensen in Palestina, christenen uit het jodendom. (...) Aan deze bekeerde Joden wil de evangelist vóór alles duidelijk maken dat Jezus de verwachte Verlosser is. In zijn persoon, zijn werk en zijn leer gaan immers de verwachtingen omtrent de Messias in vervulling. (...) Bovendien past de evangelist meerdere namen die in het Oude Testament golden voor de Verlosser op Jezus toe, bijvoorbeeld: Zoon van David, Koning van Israël, Profet, Mensenzoon. Op die manier moet het de Joden (en ook ons) duidelijk worden dat zij door in Jezus te geloven zich inschakelen in het plan van God, die ons door Christus wilde verlossen' (*Het Nieuwe Testament met psalmen en gebeden*, 1981, 39).

Matteüs wil aantonen dat Jezus de beloofde Koning (Messias) uit het huis van David is, die zijn volk zou bevrijden.

Zo wordt ook duidelijk dat onze evangeliën weloverwogen composities zijn en dat in de ordening en in het geselecteerde materiaal duidelijk een bedoeling aanwezig is. Het is, met andere woorden, van het grootste belang van deze 'objectieve', in de teksten zelf aanwezige bedoeling van de evangelisten, uit te gaan.

Bij het opmaken van de zondagshomilie over de evangeliëlezing moet dus concreet aandacht worden gegeven aan het soort gegevens dat de evangeliëtekst aanreikt en aan de ordening waarin die tekst van de zondagslezing in het betrokken evangelie zijn plaats heeft.

Opbouw van dit evangelie

Matteüs' verhaal is opgebouwd rond een aantal thema's, met name: **Genezingen** – De genezingen zijn beelden van de geestelijke 'genezing' die de mens nodig heeft. Een aantal individuele genezingen krijgt extra aandacht. Deze vormen gezamenlijk een patroon dat Matteüs heeft ontleend aan Marcus.

Dit patroon illustreert het geestelijk en lichamelijk herstel, inclusief redding van de dood, dat de mens nodig heeft en dat Jezus' verlossingswerk kan brengen. Meteen na de laatste genezing vinden we Jezus' intocht in Jeruzalem voor de 'lijdensweek' en zijn verlossingsdood.

Via de genezingen die Jezus verricht, wijst Matteüs zijn lezers erop dat zij verder moeten kijken dan zij gewoon zijn: het gaat om geloof en niet om afkomst, om Verlossing en niet om politiek. En het gaat vooral om genezing van de enige kwaal die hier ter zake doet: die van de terminale ziekte die 'zonde' heet. Koningstronen ja, maar wel heel anders dan zij dan nog denken.

Wonderen – De wonderen verwijzen naar gebeurtenissen in het Oude Testament die ons meer begrip kunnen geven van Jezus' werk.

Leer – Zijn leer is aan het begin samengevat in de Bergrede. Daarna komen diverse aspecten telkens aan de orde op basis van concrete gebeurtenissen. De nadruk ligt op het in de praktijk brengen van de principes achter de bepalingen van de wet i.p.v. een stipt 'wettisch' in acht nemen van de letterlijke voorschriften als zodanig. Daarnaast ligt nadruk op het contrast met de Wet, en met de overlevering van de Joodse schriftgeleerden. Zo wordt het meer dan waarschijnlijk dat dit evangelie in de eerste plaats is geschreven voor Joodse lezers.

De scheiding tussen wie Jezus volgen en wie niet – Er wordt een toenemende tweedeling zichtbaar tussen wie Hem aanvaarden en wie Hem verwerpen. In het begin is er een grote schare volgelingen (leerlingen), waarvan Hij er vervolgens twaalf kiest als een bijzondere groep. In het begin predikt Hij in algemene woorden, maar vanaf hoofdstuk 13 begint Hij te prediken in gelijkenissen: je moet vanaf nu moeite doen om Hem te begrijpen. Mensen worden voor de keuze gesteld: alleen wie die moeite er voor over heeft komt verder, de rest valt af. Daarnaast is er de groeiende vijandschap van de gevestigde orde, die uiteindelijk tot zijn dood zal leiden.

Doel en opzet van het evangelie

Matteüs verwacht parate schriftkennis bij zijn lezers. Hij wil met zijn evangelie duidelijk aantonen dat 'de profeten' in vervulling zijn gegaan, maar anders dan mensen verwachtten.

Een ander opvallend gegeven is dat hij zich niet beperkt tot wat Jezus *deed*, maar ook uitgebreid ingaat op wat Hij *leerde*. En hij heeft sterk de neiging die beide zaken met elkaar in verband te brengen. Kenmerkend is bijvoorbeeld dat hij de roeping van de twaalf (met de opsomming van hun namen) koppelt aan de passage in hoofdstuk 10 waar Jezus ze uitzendt om te prediken.

En dat koppelt hij weer aan de instructies die Jezus hun daarvoor geeft, die op hun beurt weer uitlopen op een reeks waarschuwingen die onmogelijk betrekking kunnen hebben op *die* prediking, en die we daarom wel moeten lezen als van toepassing op de prediking na Jezus' opstanding en hemelvaart. En dat alles sluit hij af met de uitdrukking: 'En het geschiedde, toen Jezus zijn bevelen aan zijn twaalf discipelen ten einde had gebracht, dat Hij ...' (Mt 11, 1).

Een dergelijke afsluitende formule vinden we op nog vier andere plaatsen in zijn evangelie. Het besluit steeds een belangrijk stuk leer dat weliswaar voortkomt uit de daar beschreven gebeurtenissen, maar waarvan de betekenis niet beperkt blijft tot die situatie.

Zoon van David, goddelijke Koning

Matteüs introduceert Jezus als de beloofde zoon van David en de beloofde nakomeling van Abraham. Dat lijkt het voornaamste thema te zijn: Jezus is de komende koning. Matteüs begint zijn verhaal met een geslachtsregister, dat wel dat van Jozef moet zijn.

Het tekent Jozef dan als de wettige troonpretendent uit het huis van David, en de fungerende koning Herodes daarmee als een onwettige regeerder. Het geslachtsregister identificeert Hem ook als de wettige troonopvolger. Matteüs is daarom ook de evangelist die de poging beschrijft van de zittende koning om deze 'concurrent' uit de weg te ruimen. Dat terwijl zijn eigen volk Hem niet wil erkennen en de man die in Jeruzalem op de troon zit onmiddellijk alles in het werk stelt om Hem uit de weg te ruimen. Dat tekent Matteüs' hoofdthema: de confrontatie tussen de wereldse heersers en de man die God tot Koning heeft benoemd, maar die vooral is gekomen om te bevrijden van zonde en dood. De echo daarvan vinden we later, in symbolische taal, terug in het boek Openbaring (Apk 12, 1-9).

Het gevolg is dat Matteüs sommige gebeurtenissen veel beknopter weergeeft dan Lucas of Marcus, om daarmee des te meer nadruk te leggen op Jezus' macht over de dood.

Het nieuwe Verbond

Een ander thema is dat van het Nieuwe Verbond dat Jezus, uit naam van zijn Vader, sluit met zijn ware volk, d.w.z. diegenen die bereid zijn daartoe toe te treden. Meteen in het begin van zijn evangelie geeft hij

– in de Bergrede – drie hoofdstukken lang een uitgebreide samenvatting van Jezus' leer. Hij geeft hiermee een parallel met de wetgeving te Sinaï, die voorafging aan de sluiting van het Oude verbond.

En zoals we bij Mozes later een verdere uitwerking vinden van die Wet, vinden we hier een hele serie gelijkenissen als leer voor die ware volgelingen (Mt 13), ook weer afgesloten met 'En het geschiedde, toen Jezus deze gelijkenissen ten einde had gebracht, dat Hij...' (v 53). En zoals in Exodus de sluiting van dat Oude Verbond wordt gevolgd door de bouw en oprichting (op Gods bevel) van de tabernakel, Gods heiligdom in de woestijn, zo eindigt Matteüs' evangelie met Jezus' bevel uit te gaan in de wereld en die boodschap van Verlossing te prediken aan alle volken. Want de gemeente zal de nieuwe tempel Gods zijn (zie: 1 Kor 3, 16 v, 1 Pe 2, 5, Apk 3, 12).

De opbouw van dit logboek

De elementen die in dit logboek worden geboden, hebben alleen betrekking op de delen uit het evangelie volgens Matteüs die op zondag in de liturgie worden gelezen.

De opbouw van dit boek volgt de opbouw van het Matteüsevangelie. Dit heeft voor gevolg dat delen van het evangelie hier samen staan die op verschillende zondagen worden gelezen. Niet de volgorde van het liturgisch jaar maar die van het evangelie wordt gevolgd. Maar telkens wordt aangegeven op welke zondag de besproken tekst gelezen wordt.

Matteüs 2

Mt 2, 1-12

Het feest van de Openbaring van de Heer jaar ABC

Dit is een feest zowel van de zoekers van de Verlosser als van hen die de ster van de Verlosser in deze wereld willen zijn. Hierover gaat het evangelieverhaal (Mt 2, 1-12) vandaag. Zodoende leert dit evangelieverhaal ons hoe fundamentele elementen en bouwstenen van de gangbare godsdienstigheid veranderen door het universalisme van Gods aanwezigheid in elke mens. Op de weg van menswording die God met ons gaat, zijn er onmisbare veranderingen. Nog altijd.

Openbaring als gebeuren en verhaal

We vieren vandaag dus het feest van de openbaring. En dat feest is, zoals elk liturgisch feest, meer dan een herdenking van iets dat lang geleden gebeurd is. Wat ons vandaag verteld wordt, wat wij vandaag te zien krijgen, neemt ons op in een verhaal en een traditie die verder duren en waarin wij onze rol te spelen hebben. Dat wat ons te zien gegeven wordt, verandert ons. We zijn niet meer dezelfde wanneer we van hier weggaan. De grote vragen zijn dus: Wat krijgen wij te zien? En: Wat is dat, 'openbaring'?

Openbaren is verwant met woorden als 'baren', 'gebaren' (naamwoord en doewoord). Openbaren betekent: wat verborgen is aan het licht brengen. Wat binnenin is naar buiten brengen. Wat een onzichtbaar en een geborgen/verborgen leven leidt, zichtbaar en zelfstandig doen leven. Openbaren heeft ook alles te maken met tekens geven en tekens verstaan. Zoals wanneer we zeggen dat iemand ons gebaart hem te volgen. De Wijzen uit het Oosten verstonden de ster als een teken, een gebaar van God.

Openbaring heeft alles te maken met zien en licht. Bij profeten als Jesaja zijn daarover inspirerende en beeldrijke teksten te vinden. Openbaring is als het opgaan van de zon. De duistere nacht verdwijnt en de werkelijkheid, zoals God ze ziet, wordt ook voor onze ogen zichtbaar.

Openbaring gebeurt altijd door iemand. Sinds de menswording van God gebeurt goddelijke openbaring door de Mensenzoon Jezus Christus. Het verhaal van de 'openbaring' maakt ook duidelijk dat – ondanks alle beeldspraak over nacht, licht, zon en ster – openbaring geen natuurfenomeen is. Het gebeurt niet vanzelf. Niet iedereen ziet

het licht. Niet iedereen is vatbaar voor openbaring. Wie een openbaring ontvangt, is een uitverkoren iemand. Wie van God een openbaring ontvangt is door het feit zelf een gezondene. Een mens met een missie.

Het verhaal van de twee koningen

Gewoonlijk spreken wij van de drie koningen. Het evangelieverhaal leert ons dat het gaat over slechts twee koningen. Het gaat over koning Herodes en over de pasgeboren koning der Joden. Van beide koningen geeft het verhaal ons enkele opvallende trekken.

Herodes

- Hij is verontrust omdat er iets nieuws gebeurt dat aan zijn macht ontsnapt. Er is een nieuwe koning geboren en de oude weet er niets van!
- Hij is ziende blind. Ofschoon hij over alle gegevens over de Messias, de Christus, beschikt, weet hij Hem niet te zoeken noch te vinden. De ster, het lichtende teken in de nacht, ziet hij niet.
- Hij is een geheimzinnige figuur. Hij gaat achterbaks te werk. Hij ontbiedt de wijzen in het geheim.

De pasgeboren koning

Van Hem krijgen we hier de identiteitspapieren te zien.

- Hij wordt genoemd: Christus, de gezalfde Messias, de door God gewilde redder van de mensheid.
- Hij wordt genoemd: Leidsman, herder, die door de profeten verwacht wordt en het volk rust en vrede zal brengen.
- Hij wordt genoemd: het Kind, dat niet in een paleis woont. Het moet gezocht worden als een licht in de nacht. Wijzen gaan ervoor door de knieën.

Twee soorten wijzen

Het evangelieverhaal gaat niet slechts over twee koningen, maar ook over twee soorten wijzen. Er zijn de wijzen uit het oosten en er zijn de wijzen uit Jeruzalem. Opnieuw worden ze ons ten voeten uit geschilderd.

De schriftgeleerden en hogepriesters uit Jeruzalem verschijnen als:

- mensen die hun kennis uitsluitend uit de boeken, zij het heilige boeken, halen en niet de nieuwe feiten zien;
- mensen die zich een eigen beeld van de Messias gevormd hebben en niet openstaan voor het beeld dat God heeft van de nieuwe Koning, de langverwachte Messias. Een Messias waarvan zij niets weten, die niet op de eerste plaats aan hen verschijnt, kan niet de echte zijn ...

- mensen die vastgelopen zijn in hun kennis, zij zoeken niet meer, ze gaan niet op uittocht, trekken niet weg uit de heilige stad!

De wijzen uit het Oosten verschijnen in het verhaal:

- als mensen die geloven dat de God van de Heilige Schrift blijft spreken, ook door nieuwe feiten, door de geboorte van het Kind;
- als mensen die hun vertrouwde omgeving durven verlaten op uittocht gaan, de zekerheden waarvan zij leefden durven verlaten;
- als mensen die door de knieën gaan voor het Kind het hulde brengen van koninklijke waardigheid. Zij vinden de Messias.

De gangbare godsdienstigheid verandert

Zodoende leert dit evangelieverhaal ons hoe drie fundamentele elementen en bouwstenen van de gangbare godsdienstigheid veranderen door het universalisme van Gods aanwezigheid in elke mens.

God is anders aanwezig

De eerste verandering die door het Kind van Betlehem gebeurt, heeft betrekking op de gestalte waarin God aanwezig is bij de mensen. In Israëls godsdienst was o.a. de koning een bijzondere vertegenwoordiger van de reddende God. Op hun zoektocht naar redding stellen de wijzen uit het Oosten terecht de vraag: waar is de pasgeboren koning der Joden? Koning Herodes vertaalt die vraag tot: waar moet de Messias, de Christus geboren worden? Herodes leefde dus met het beeld van een Messias-Koning.

Daarmee is een fundamentele verandering aangegeven. Zowel joden als heidenen moeten niet langer vragen naar een koninklijke Messias. Voortaan moeten alle mensen weten dat de Messias, de Christus van God, een weerloos mensenkind is. Geen koningszoon, maar een kind zonder macht of troon.

Een nieuwe Uittocht is nodig

De tweede verandering die door het Kind van Betlehem in het leven geroepen wordt, is dat een nieuwe Uittocht nodig is. Daarin bestaat het verschil tussen de Wijzen en de geloofsgemeenschap in Jeruzalem. De geloofsgemeenschap in de heilige Stad weet, bij monde van de politieke en religieuze leiders (Hogepriesters en Schriftgeleerden), theoretisch heel goed wat er in de Heilige Schriften over de Messias geschreven staat. Maar zij blijken niet in staat te zijn deze geloofskennis praktisch te beleven. Ze blijven in hun heilige stad opgesloten en gaan zelf niet op zoek naar de Messias.

Hoe komt dat? Heel fijntjes zegt de evangelist: *'Zij waren veront-rust, Herodes en heel Jeruzalem met hem.'* Geloven betekent inderdaad: voortdurend in onrust leven. Niet uit angst voor de eigen posities, maar vanuit de zekerheid dat Gods Wil telkens opnieuw moet gezocht worden.

Er zijn nieuwe tekenen te zien

De derde verandering veroorzaakt door het Kind van Betlehem is die van de nieuwe tekenen en van het 'zien' van die nieuwe tekenen. De wijze heidenen uit het evangelie komen slechts bij de Messias, de Redder van Godswege, omdat er een teken is dat hen de weg wijst. Van bij de profeten is het teken van de Messias de ster in de duistere nacht die wijst naar een volk. Een gemeenschap van mensen die anders is dan gangbaar. Anders mede door haar heilige tekenen.

Onze geloofsgemeenschap zal slechts wegwijzer naar de Messias – de Redder van Godswege – zijn, wanneer onze heilige tekenen – de sacramenten en het woord van de Heilige Schrift – ons maken tot een meer dan gewone gemeenschap.

Het verschijnsel van de gelovige heidenen

Het licht of de glorie van God kan niet rechtstreeks door mensen worden waargenomen. Rechtstreeks in de zon kijken kan niet. Dan word je blind. Het Licht en de glorie van God moeten op aarde altijd teruggekaatst worden. God is alleen onrechtstreeks te zien. Er is een reflector nodig. In de tijd vóór Kerstmis was Jeruzalem de reflector van Gods glorie in de wereld.

Jeruzalem als reflector van Gods licht functioneerde niet alleen voor de gelovigen van Israël, maar ook voor de gelovige heidenen. Vanuit hun heidense duisternis komen deze mensen naar het Licht om er met hun geschenken – goud en wierook – de Ene, Ware God te eren. Zo ontstaat een nieuw – verruimd – volk van God, een volk bestaande uit Joodse en heidense gelovigen. Dat is eigenlijk wat bij de geboorte van Jezus gebeurt met de komst naar Jeruzalem van wijzen uit het oosten: het zijn gelovige heidenen. Ze zoeken God maar weten niet waar de Messias geboren moet worden, want het zijn geen joodse gelovigen.

Tegen deze achtergrond verstaan we het nieuwe dat door die 'gelovige heidenen' bij de geboorte van Jezus gebeurt.

1. Zij hebben een ster, een nieuw licht in hun duisternis. Zij verstaan dat nieuwe licht als een uitnodiging van God. Deze nieuwe reflector van Gods licht brengt hen niet alleen naar de heilige stad, Jeruzalem. De ster leidt hen verder naar het nieuwe eindstation om de Ene en Ware God te ontmoeten.

2. De nieuwe heilige plaats van Godsontmoeting is een mensenkind in een gewoon huis. Van een tempel is geen sprake! En ook de liturgie – het aanbieden van geschenken – is nieuw. Deze gelovige heidenen hebben niet alleen goud en wierook bij maar ook mirre. Dat is de stof waarmee de Gekruisigde zal gebalsemd worden om op de derde dag te verrijzen. De nieuwe liturgie is getekend door de opstanding uit de dood van de Gekruisigde God. Dat is het levende bewijs dat de ware God geen mensenoffers meer aanvaardt.
3. Door de Wijzen uit het Oosten wordt nog een type gelovige zichtbaar. Namelijk de heidense gelovige. Herodes is zijn naam. Hij situeert zich in de godsdienst want hij raadpleegt de Hogepriesters en Schriftgeleerden. Maar gelovig is hij niet. Hij weet niet waar de Messias zal worden geboren. Bovendien is hij een gewetenloze dienaar van de god van de macht. Hij laat probleemloos mensen doden. Mensen zoals Johannes de Doper en de kinderen van Betlehem.

Mt 2, 13–15.19–23

Feest van de heilige Familie jaar A

Zoals elke goede verteller, begint Matteüs (2, 13-15.19-23) zijn boek met het aangeven van de leesbril die men moet gebruiken om het nu volgende verhaal van Jezus goed te verstaan. Jezus kan niet verstaan worden in het luchtledige. Hij is een Kind met een verleden, het verleden van zijn volk. Het Kind Jezus heeft zijn thuis in een familie die grote kenmerken van Gods volk beleeft en voorleeft.

De kenmerken van de Heilige Familie

Vooreerst wordt duidelijk dat de familie van Jozef, Maria en het Kind een familie is die openstaat voor Gods boodschap van redding en heil. Dat is voor deze familie echt van levensbelang. Tot driemaal toe bereikt Jozef van godswege een boodschap om het Kind te redden. Eerst om op de vlucht te gaan, daarna om uit de ballingschap in Egypte terug te keren naar het beloofde land en ten slotte om in het beloofde land de goede woonplaats te vinden.

Het tweede kenmerk van deze Heilige Familie is dat zij haar verantwoordelijkheid opneemt om die boodschap van God ook in de praktijk te brengen. Het heil van God voor het Kind wordt slechts werkelijkheid omdat Jozef het uitvoert. Hij stond in de nacht op en week met het Kind en zijn moeder uit. Het is Jozef die Kind en moe-

der terugbrengt naar Israël; hij is het die zich gaat vestigen in Nazareth. In één woord: het zijn mensen die Gods woord in vervulling doen gaan.

Het derde kenmerk van deze Heilige Familie is dat zij alles in het werk stelt om het kwaad en het onheil dat het Kind bedreigt, af te wenden. Het Kind, de toekomst van de Heilige Familie, wordt bedreigd door kwade machten, Herodes en zijn opvolgers ...

Dromen die in vervulling gaan

De Heilige Familie van Jezus is een gezin dat gestalte geeft aan de grote mijlpalen in het leven van het volk van God. In ons evangelieverhaal heeft Jozef in korte tijd drie dromen. Dromen is in de Bijbel een wijze van spreken om weer te geven: God spreekt zijn wil uit. Matteüs zegt ons vandaag: Jezus is slechts juist te verstaan vanuit die traditie. De traditie van God die heel duidelijk, maar op indirecte manier, zijn wil aan de mensen openbaart.

Wanneer herhaaldelijk gezegd wordt dat alles gebeurt opdat in vervulling zou gaan wat God door de profeten gesproken had ... dan heeft dat niets te maken met een soort automatisme waarmee voorszeggingen waarheid worden. Het wil wel zeggen dat Jezus de ultieme, vervullende, manier is waarop God zijn wil aan ons bekend maakt.

Hij zal een Nazoreëer genoemd worden ...

Matteüs leert ons ook dat Jezus moet verstaan worden in de traditie van de door God beloofde samenleving. De God van Israël, de God van Jezus Christus, onze God, is een God die niet slechts doet verlangen naar geluk en vrede. Onze God staat ook borg voor de vervulling, voor dat land van melk en honing, het beloofde land.

Hoe die beloofde samenleving, dat Rijk van God, er uitziet; hoe een dergelijke samenleving gevestigd kan worden, daarover gaat het in Jezus' leven en prediking. Het grondthema van Jezus' leven sluit aan bij de geloofstraditie van het volk van God dat zich maar aan één zaak gelegen laat: hoe kunnen wij een volk van God worden. Een samenleving naar Gods hart ...

Zo wordt ons door Matteüs duidelijk gemaakt dat Jezus slechts juist te verstaan is door mensen die zowel hun verlangen als de vervulling ervan verstaan als geworteld in God. Mensen die het verlangen dat ons bewoont, herleiden tot biochemische reacties en niets meer, verstaan niet waarover het in Jezus' leven gaat. Mensen die de vervulling van ons verlangen beperken tot bevrediging van lichamelijke prikkels, verstaan zichzelf en Jezus niet.